

29.

WARTOŚĆ SPRAWIEDLIWOŚCI

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Sprawiedliwość należy do podstawowych wartości osobowości (charakteru człowieka) i jest zastosowana w relacjach osobistych i społecznych. Ta wartość jest rozpoznawana psychologicznie, społecznie i prawnie. Bez zastosowania tej wartości niemożliwe jest budowanie życia społecznego, handlowego, ekonomicznego, a także osobistego w relacjach małżeńskich i rodzinnych.

1.1. CEL OGÓLNY

Właściwe relacje międzyludzkie.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Budowanie relacji osobistych opartych na sprawiedliwości.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Kształtowanie swojej osobowości na podstawie sprawiedliwości.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Skąd pochodzi sprawiedliwość?
- Przykłady niesprawiedliwych stosunków międzynarodowych.
- Sprawiedliwość w relacjach małżeńskich.
- Sprawiedliwość w relacjach rodzinnych.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Sprawiedliwość budowana jest na uczciwości.
- Sprawiedliwość polega na oddawaniu każdemu tego, co mu się należy.
- Sprawiedliwość jest podstawą życia moralnego.

→ ZASADY

- Buduję sprawiedliwe relacje w domu, w szkole, w grupach zainteresowań.
- Uczę się sprawiedliwości na przykładach z życia społecznego, państwowego i szkolnego.
- Jestem sprawiedliwy wobec siebie i wobec innych ludzi, a nawet wobec świata materii ożywionej i nieożywionej.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Sprawiedliwość jest podstawą naszych relacji rodzinnych.
- Sprawiedliwość współdziała z innymi wartościami: miłością, prawdą, wolnością, pokojem i solidarnością.
- Sprawiedliwość buduje właściwą osobowość człowieka.

→ ZASADY

- Stosuję zasadę sprawiedliwość w domu rodzinnym.
- Uczę sprawiedliwości własnym przykładem.
- Sprawiedliwie oceniam innych, a także stosunki społeczne, polityczne i gospodarcze.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Godność każdego ucznia jest jednakowa, niezależnie od jego umiejętności, talentów i wieku.
- Należy bronić godności uczniów dyskryminowanych przez klasę.
- Każdemu nauczycielowi i pracownikami szkoły należy się szacunek.

→ ZASADY

- Szkoła jest przykładem sprawiedliwych relacji międzyludzkich.

- Sprawiedliwość w szkole jest obowiązkiem dla dyrekcji, nauczycieli i wychowawców oraz personelu wspomagającego.
- Sprawiedliwe społeczeństwo jest podstawą szczęścia i dobrobytu.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Sposobem na realizację sprawiedliwości w środowisku szkolnym jest badanie relacji personalnych w tymże środowisku. Analiza relacji personelu szkolnego, dyrekcji, nauczycieli wychowawców i uczniów pozwala odkrywać realizację wartości sprawiedliwości. Każda z tych analiz powinna opierać się na prawdzie i na poszanowaniu każdego z wymienionych podmiotów.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Relacje sprawiedliwe w środowisku szkolnym opierają się na wypełnianiu regulaminów w taki sposób, aby każdy z podmiotów miał poczucie sprawiedliwości. Zarówno prawda, jak i miłość wzajemna opierają się na sprawiedliwości, pomagają w kształtowaniu charakterów uczniów, a proces kształcenia i wychowania jest spokojny i efektywny, będzie miał wpływ na dalsze życie duchowe zainteresowanych.

1.10. ZAGROŻENIA

Sprawiedliwość jest podstawą relacji osobowych ludzi, w każdej dziedzinie życia, również w środowisku szkolnym. Zagrożeniem jest brak sprawiedliwości, za którym kryje się agresja, kłamstwo, brak tolerancji oraz podstawowe błędy wychowawcze, łącznie z utratą etosu pracy wychowawczej i edukacyjnej.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

ZEMSTA

” CZEŚNIK

Mur naprawia!

Mur graniczny, trzech murarzy!

On rozkazał! on się waży!

Mur graniczny! – Trzech na murze!

Trzech wybiję, a mur zburzę!

Zburzę, zniszczę, aż do ziemi. –

[...]

CZEŚNIK

Od powietrza, ognia, wojny,

I do tego od człowieka,

Co się wszystkim nisko kłania –

Niech nas zawsze Bóg obrania.

[...]

WACŁAW

Przed godziną z trwogi mdleje,

Za godzinę – wzorem męstwa;

To nie widzi podobieństwa,

To ma więcej niż nadzieję. –

O, płci piękna, luba, droga!

Twoja radość, twoje żale –

To jeziora lekkie fale:

Jedna drugą ciągle ściga –

Ta się schyla, ta się dźwiga,

Ale zawsze w blasku słońca,

Zawsze czysta i bez końca! –

A my dumni władcy świata,

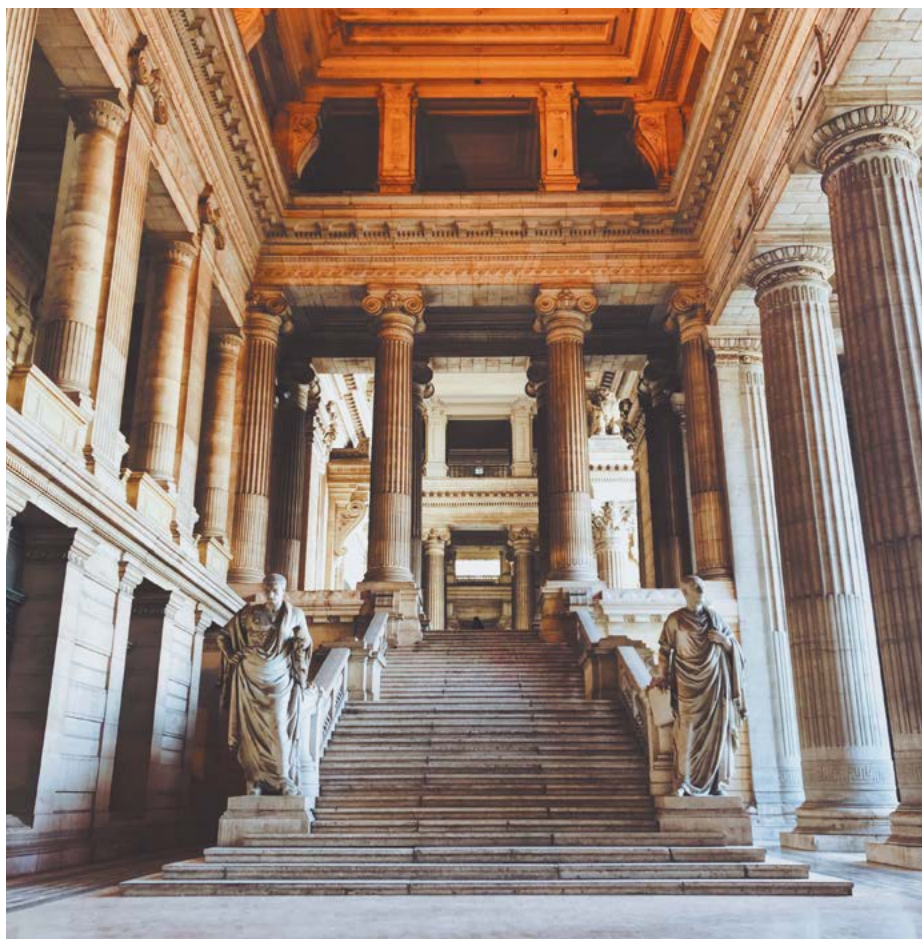
Mimo siebie pochwyceni,

Za tym cieniem, co ulata,
Całe życie, z chwili w chwilę,
Przepędzamy jak motyle.

↑ A. Fredro, *Zemsta*, Wydawnictwo Ibis, Poznań 2013, s. 25, 43, 53-54.

KOMENTARZ

Sprawiedliwość dotyczy rzeczy materialnych i duchowych. Sprawiedliwość materialna opiera się na prawdziwych wyliczeniach: „ma – winien”! Sprawiedliwość moralna opiera się na wartości osoby, popularnie nazywanego bliźnim, i na poszanowaniu tej wartości. Sprawiedliwym jest oddać każdemu, co mu się należy. Można i trzeba wykraczać poza sprawiedliwość, w postawie i działaniu miłości.

III. NAUCZANIE

Świadomość sprawiedliwości jest zadaniem dla człowieka, który dąży do dobra własnego i dobra drugiego człowieka. Sprawiedliwość jest podstawą życia społecznego, stosunków gospodarczych, handlowych, płacowych, a nawet politycznych. Sprawiedliwość ma dwa kierunki: wobec siebie i wobec drugih. W hierarchii wartości sprawiedliwość jest podstawą miłości.

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

„Pojęcie sprawiedliwości kryje więc w sobie treści, które dla większości ludzi nie są czymś obojętnym, często nawet stają się faktem egzystencjalnie doniosłym, w związku z czym teoretyczne spory o koncepcję sprawiedliwości zdają się odznaczać szczególną wartością poznawczą, a także praktycznym wymiarem”¹.

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Pedagogika posługuje się pojęciem sprawiedliwości, aby prowadzić do właściwego rozwoju osobowości człowieka. Sposoby przekazywania wartości sprawiedliwości są różne: historyczne, rodzinne, szkolne, społeczne i polityczne. Wychowanie człowieka sprawiedliwego gwarantuje właściwy rozwój społeczny oparty na prawdzie, wolności i pokoju. Pedagogika rodzinna i szkolna powinna opierać się na przykładach i wzorach zaczerpniętych z danego środowiska.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

„Sprawiedliwość to wyjątkowo ludzka motywacja – twierdzi Nick Wright, który prowadził badania. – Ludzie wybierają uczciwość wbrew własnemu, subiektywnemu interesowi, a nawet elementarnym potrzebom własnego ciała. Poczucie sprawiedliwości, chęć bycia uczciwym wygrywają z instynktami”².

Poczucie sprawiedliwości uzdalnia człowieka do działań dobrych, nawet ze stratą własną jakiegokolwiek rodzaju. Wprowadzanie relacji sprawiedliwych świadczy o pozytywnych wartościach duchowych człowieka, a w wypadku upowszechnienia sprawiedliwości, społeczeństwo nabiera duchowych wartości.

1 M. Zimmermann-Pepol, K. Gregorczyk, *Wymiary sprawiedliwości na gruncie filozofii prawa. Problematyka sprawiedliwości wczoraj–dziś–jutro*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2016, t. 35, s. 597.

2 *Poczucie sprawiedliwości – czy jest wrodzone?* [online], „Zwierciadło”, <https://zwierciadlo.pl/psychologia/66884,1,poczucie-sprawiedliwosci---czy-jest-wrodzone.read> [dostęp: 31.07.2022].

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

Pojęcie sprawiedliwości pochodzi z Objawienia Bożego. Sprawiedliwość jest odnoszona do podstawowych atrybutów Boga. Dobry Bóg – to sprawiedliwy Bóg. W chrześcijaństwie sprawiedliwość jest zawarta w *Dekalogu*. Chrystus wprowadził przykazanie miłości oparte na *Ośmiu błogosławieństwach* (zob. Mt 5,8-11; Łk 6,20-26).

4.1. TEOLOG

Sprawiedliwość jest kategorią wartości duchowych i moralnych. W pojęciach teologicznych występuje jako cnota. Cnoty kardynalne są uznane w chrześcijaństwie za najważniejsze. Pozostałe cnoty wynikają z nich lub są im podporządkowane. Cnoty kardynalne to: roztropność (łac. *prudentia*), sprawiedliwość (łac. *iustitia*), umiarkowanie (łac. *temperantia*), męstwo (łac. *fortitudo*).

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

Nie sposób bowiem zaprzeczyć, że przede wszystkim młode pokolenia, do których należy i od których zależy przyszłość, w obecnym okresie szybkich i złożonych przemian mogą czuć się pozbawione autentycznych punktów odniesienia. Potrzeba znalezienia fundamentu, na którym można zbudować życie osobiste i społeczne, daje się szczególnie mocno odczuć zwłaszcza wówczas, gdy człowiek przekonuje się, jak niepełne są propozycje, które rzeczywistość doraźną i przemijającą wynoszą do rangi wartości, budząc fałszywe nadzieje na odkrycie prawdziwego sensu istnienia.

↑ FR 6.

Sprawiedliwość jest celem, a więc również wewnętrzną miarą każdej polityki. Polityka jest czymś więcej niż prostą techniką dla zdefiniowania porządków publicznych: jej źródło i cel znajdują się właśnie w sprawiedliwości, a ta ma naturę etyczną. Tak więc państwo nieuchronnie staje wobec pytania: jak realizować sprawiedliwość tu i teraz? To zaś pytanie zakłada inne, bardziej radykalne: co to jest sprawiedliwość? Jest to problem, który dotyczy rozumu praktycznego; aby jednak rozum mógł funkcjonować uczciwie, musi być stale oczyszczany, gdyż jego zaślepienie etyczne, wynikające z przewagi interesu i władzy, która go zaślepia, jest zagrożeniem, którego nigdy nie można całkowicie wyeliminować.

↑ DCE 28.

” Troska o świat, który nas otacza i nas wspiera, oznacza zatroszczenie się o nas samych. Ale musimy stać się „nami”, zamieszkującymi wspólny dom. Taka troska nie interesuje potęg gospodarczych, które potrzebują szybkich zysków. Często głosy podnoszone w obronie środowiska naturalnego człowieka są uciśniane lub wyśmiewane, przedstawiając jako racjonalne to, co jest jedynie interesem partykularnym. W tej kulturze, którą tworzymy, pustej, nastawionej na doraźność i pozbawionej wspólnego projektu, „można przewidywać, że wobec wyczerpywania się niektórych zasobów dojdzie do stworzenia korzystnego scenariusza dla nowych wojen, maskowanych szlachetnymi roszczeniami”.

↑ FT 17.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Każdy niech przeto postąpi tak, jak mu nakazuje jego własne serce, nie żałując i nie czując się przymuszonym, albowiem radosnego dawcę miłuje Bóg. A Bóg może złać na was całą obfitość łaski, tak byście mając wszystkiego i zawsze pod dostatkiem, bogaci byli we wszystkie dobre uczynki, według tego, co jest napisane: Rozproszył, dał ubogim, sprawiedliwość Jego trwa na wieki. Ten zaś, który daje siewcy ziarno do zasiewu i chleb do jedzenia, dostarczy również wam ziarna i rozmnoży je, i zwiększy plon waszej sprawiedliwości.

↑ 2 Kor 9,7-10.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

” W dziedzinie gospodarczej poszanowanie godności ludzkiej domaga się praktykowania cnoty *umiarkowania*, by panować nad przywiązaniem do dóbr tego świata, cnoty *sprawiedliwości*, by zabezpieczyć prawa bliźniego i dać mu to, co mu się należy, oraz *solidarności*, według „złotej zasady” i szczodrości Pana, który „będąc bogaty, dla nas stał się ubogim, aby nas ubóstwem swoim ubogacić” (2 Kor 8,9).

↑ KKK 2407; por. 2237; 2476.

V. LITERATURA

Benedykt XVI, «*Encyklika Deus caritas est*». *O miłości chrześcijańskiej*, Wydawnictwo M, Kraków 2006.

Czyżowska D., *Sprawiedliwość i troska. O sposobach rozwiązywania dylematów moralnych przez kobiety i mężczyzn*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012.

Franciszek, *Encyklika Fratelli tutti. O braterstwie i przyjaźni społecznej*, Wydawnictwo M, Kraków 2020.

Fredro A., *Zemsta*, Wydawnictwo Ibis, Poznań 2013.

Jan Paweł II, *Encyklika Fides et ratio*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 823–920.

Janik A., *Sprawiedliwość w szkole*, „Edukacja i Dialog” 2007, nr 185, s. 2–7.

Kalniuk J., *Sprawiedliwość*, w: *Encyklopedia nauczania społecznego Jana Pawła II*, red. A. Zwoliński, wydaw. Polwen, Radom 2003, s. 482–484.

Poczucie sprawiedliwości – czy jest wrodzone? [online], „Zwierciadło”, <https://zwierciadlo.pl/psychologia/66884,1,poczucie-sprawiedliwosci---czy-jest-wrodzone.read> [dostęp: 31.07.2022].

Wojtyła K., *Miłość i odpowiedzialność*, wydaw. TN KUL, Lublin 2015.

Wyszyński S., *Miłość i sprawiedliwość społeczna*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2021.

Zimmermann–Pepol M., Gregorczyk K., *Wymiary sprawiedliwości na gruncie filozofii prawa. Problematyka sprawiedliwości wczoraj–dziś–jutro*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2016, t. 35, s. 597–618.

